„CAPCANA LUI TUCIDIDE. MAI POT EVITA STATELE UNITE ȘI CHINA RĂZBOIUL?”, DE GRAHAM ALLISON

Autor: Ovidiu Cristian Suătean | 9 iunie 2025

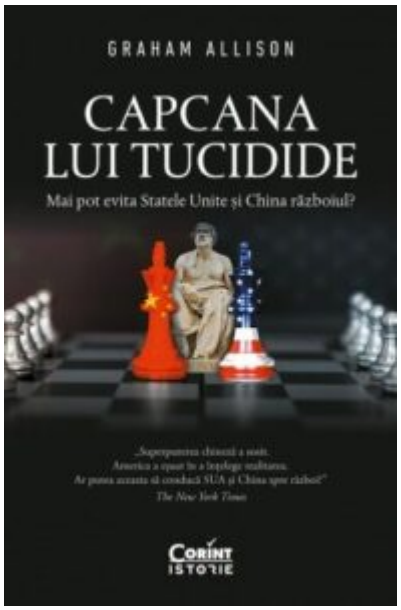


Graham T. Allison, *Capcana lui Tucidide: Mai pot evita Statele Unite și China războiul?*, București, Editura Corint, 2022.

În ultima perioadă, relațiile dintre China și Statele Unite au atras din nou atenția opiniei publice internaționale. Deși joacă un rol important în noua ordine politică mondială, China preferă să acționeze discret, într-un contrast evident cu prezența constantă și vizibilă a Statelor Unite în politica internațională din ultimele luni. Această diferență nu este întâmplătoare, deoarece lupta pentru supremație globală se dă acum între cele două mari puteri: China și SUA. De altfel, China este de mult timp principalul rival al Americii, chiar dacă dezvoltarea sa economică a fost posibilă inclusiv datorită investițiilor occidentale, mai ales în contextul în care SUA au profitat de ruptura dintre China și Uniunea Sovietică.

În acest context, Graham Allison analizează în *Capcana lui Tucidide. Mai pot evita Statele Unite și China războiul?* conflictul sino-american și, mai mult, încearcă să-l interpreteze printr-o analiză comparativă și interdisciplinară. Pentru Allison, acest conflict este unul dintre o putere *hegemonă* și o putere *emergentă*. Lucrarea poate fi catalogată atât ca o carte de istorie, fiindcă explică transdisciplinar evoluția raporturilor sino-americane, cât și ca un manual de geopolitică, fiindcă încearcă să înțeleagă și să prezinte deciziile politice ale marilor puteri în funcție de interesele economice, politice și militare. Aceasta vine în continuitatea unor lucrări de referință, precum sunt cele ale lui Samuel Huntington[1], Francis Fukuyama[2] și Henry Kissinger[3]. Încă din titlu, Allison reiterează conflictul dintre Sparta și Atena pentru autoritatea în Peloponez între o putere hegemonică și una emergentă. Lucrarea este împărțită în patru mari părți: *Ascensiunea Chinei*, *Lecțiile Istoriei*, *Se adună norii de furtună* și *De ce nu este războiul*

inevitabil?.



În primul capitol, *Ascensiunea Chinei*, Allison prezintă evoluția economică a Chinei în raport cu SUA. Infuzia de capital occidental din anii ’70 a generat o dezvoltare economică ale cărei efecte se resimt în China până în prezent. Astfel, China a devenit pentru prima dată în istorie un *competitor* esențial al economiei mondiale și un *pion* fundamental în jocurile politice. Poate principala caracteristică a economiei chineze, conform lui Allison, este competitivitatea. Această adaptabilitate economică la economia de piață facilitează formarea unor proiecte pe piața economică capitalistă, precum *One Road One Belt* sau *Noul Drum al Mătăsii*, prin care statul chinez dorește asigurarea unor legături comerciale între Europa și Asia. Perspectiva lui Allison este similară cu concepția lui Fernand Braudel. Conform istoricului francez, aceste legături economice sunt necesare pentru conturarea unor proiecte politice de lungă durată[4]. Astfel, SUA apare într-o postură dificilă în fața competitorului său chinez. Eșecul politicii din Orientul Mijlociu, subliniază Allison, a făcut administrația Obama să-și centreze atenția asupra Pacificului și Asiei. Aceasta politică va fi o constantă problemă în decursul lucrării lui Allison. Așadar, China devine o problemă importantă pentru politica externă americană.

În al doilea capitol, *Lecțiile Istoriei*, Allison încearcă să prezinte și să înțeleagă evoluțiile și istoria conflictelor dintre puterile hegemone și cele emergente. În acest context, el introduce conceptul de *capcana lui Tucidide*, prin care observă conflictul pentru autoritate dintre cele două tipuri de puteri. Așadar, evocă câteva exemple din istorie, pornind de la istoria antică, medievală, modernă și până la cea contemporană. Pe baza unei statistici, observă că au mai fost 16 conflicte de acest fel, care au produs 12 războaie.

Primul conflict prezentat de Allison este Războiul Peloponesiac. Pornind de la istoricul grec, Allison observă două sisteme politice și culturale diferite, Sparta și Atena, dar care

se luptă pentru supremație și încearcă să mențină o distincție în cadrul sferelor de influență. Însă dorința pentru supremația ateniană, prin hegemonia asupra altor orașe-state, a eliminat această stabilitate și a produs un război dezastruos, care a adus atât pierderi umane, cât și materiale.

Un alt model este cel al conflictului anglo-german, întrucât acesta antrena atât factorul psihologic, cât și pe cel politic. Eliminarea *Realpolitikului bismarckian* al echilibrului și înlocuirea cu *Weltpolitikul wilhelmian* al dominației aduce o amenințare la adresa supremației imperiale britanice. Absența unor mecanisme de soluționare, pe cale diplomatică, a luptei pentru supremație și dublarea acestui conflict de elementul psihologic a pregătit terenul pentru anii Marelui Război. Unele pârghii sunt similare cu multe din conflictele politice și diplomatice existente (absența posibilității soluționării pe cale diplomatică). Allison observă *polarizarea* și *dilemele securității*.

În cazul polarizării, Allison observă un sistem politic și de alianțe care gravitează în jurul a două mari puteri, care reușește să modifice evoluțiile politice internaționale. Trebuie să menționăm că aceste polarizări nu sunt definitoriI întrucât, în cadrul alianțelor, pot să se dezvolte diverse mișcări de autonomie sau independență (precum au fost *Destinderea* sau *Lumea a Treia* în Războiul Rece).

În privința *dilemei securității*, Allison observă că statele iau decizii pe cale defensivă, dar care sunt considerate ofensive de către inamici și, astfel, produc conflicte. Am putea menționa că un bun exemplu este cursa înarmărilor din Războiul Rece, care continuă și astăzi (SUA-China, NATO și recentele înarmări, mai ales pe flancul estic).

În al treilea capitol, *Se adună norii de furtună,* Allison prezintă evoluția politică și culturală a Chinei și SUA în ultimele trei secole. Acest capitol caută să înțeleagă atât formarea unei politici externe, cât și aspectul cultural și modul cum afectează evoluțiile politice internaționale. O foarte bună comparație a autorului este cea dintre idealismul american și *Realpolitikul* chinez. Allison prezintă America prin concepția farului idealismului, libertății și democrației, dar care folosește aceste laitmotive pentru a acapara putere și resurse în diverse zone strategice (canalul Panama, Pacific). În acest sens, pentru Allison, președinția lui Theodore Roosevelt reprezintă momentul începând cu care America dorește să se afirme în plan internațional, preconizând politica viitorilor președinți americani.

O situație similară putem observa și astăzi, întrucât în discursul american sunt folosiți termeni-cheie, precum izolaționism și excepționalism. Recentele interese americane în soluționarea conflictului din Ucraina ne aduc în spațiul public cele două concepții, întrucât unii analiști consideră că o nouă politică izolaționistă americană ia naștere (prin interesul retragerii trupelor din Europa sau răcirea relațiilor cu aliații europeni). Însă, în realitate, această analogie cu izolaționismul este greșită întrucât actuala politică externă este marcată și de realism și de idealism politic, prin dorința liderului de la Casa Albă de

a obține pacea din Ucraina, dar în termeni avantajoși, prin tratativele privitoare la mineralele din Ucraina.

În cazul Chinei, Allison încearcă o abordare interdisciplinară, întrucât se raportează la cultură, politică și naționalism. Sistemul cultural chinez este unul al ordinii și al ierarhiei, inspirat din confucianism, unde ierarhia este una riguroasă, iar în vârful ei se află atât China, în raport cu alte state, cât și conducătorul partidului, în raport cu supușii săi din diverse domenii. Astfel, este necesară o riguroasă selecție și disciplină în diverse domenii (politic, armată, știință) pentru a menține autoritatea chineză în prima poziție. Această dorință este dublată de cea a eliminării umilinței naționale, întrucât, conform lui Allison, chinezii sunt învățați încă de mici copii să nu uite umilința la care au fost supuși de occidentali în secolele XIX-XX.

Așadar, observăm că, în secolul XX, regimurile totalitare comuniste ajung să revalorifice diverse idei și valori care ar fi criticate conform doctrinei comuniste, precum este naționalismul. Această concepție este similară cu cele ale lui Benedict Anderson[5] și Hagen Schulze[6], care consideră că regimurile totalitare au avut nevoie de naționalism pentru a menține autoritatea și puterea, întrucât fără acesta statul ar rămâne un simplu mecanism instituțional și administrativ. Un caz similar s-a remarcat în URSS pe fundalul celui de Al Doilea Război Mondial, devenit un război de apărare al patriei și al regimului comunist[7]. Această turnură în gândirea chineză apare și pe fondul adaptabilității economice a Chinei la piața liberă, sistemul economic comunist și doctrina marxist-leninistă pierzând din avantaj. Așadar, regimul trebuie să caute un mijloc de legitimare, mai ales ca să evite soarta pe care au avut-o regimurile din blocul comunist, în frunte cu URSS. Drept urmare, naționalismul și comunismul politic (monopartidism și importanța partidului) au rămas pregnante în ideologia statului chinez. Prin aceste precizări, Allison reușește să prezinte modalitățile prin care statul chinez a reușit să supraviețuiască și să-și mențină intact actualul regim politic.

Pe fondul tuturor acestor idei, China caută să dețină supremația politică, militară și economică în lumea Euroasiatică și la nivel global. Acest plan ajunge să fie în contradicție cu politica externă americană. Allison observă conflictul sferelor de influență între China și SUA în Pacific și Marea Chinei de Sud. Însă este un război asimetric, SUA fiind la un ocean distanță de teritoriul său propriu-zis, autorul observând necesitatea formării unor baze teritoriale și militare strategice, precum ar fi cele ale NATO, sau chiar zone de influență, precum Taiwanul. Însă aici trebuie să avem în vedere faptul că, în ultimul secol, SUA nu au fost atacate pe teritoriul său, iar toate războiale în care s-au implicat au fost cele generate în zonele îndepărtate sau care i-au afectat bazele strategice (vezi, de pildă, Pearl Harbour). Allison a identificat critic greșeala politicii americane prin sprijinul acordat chinezilor fără să ia în calcul posibilitatea genezei unui viitor competitor superior URSS. Aici consider că autorul greșește fiindcă, încă din anii 1970, Richard Nixon era conștient de posibila putere pe care putea să o

aibă statul și economia chineză într-un mediu propice de dezvoltare.

În ultimul capitol, *De ce nu este războiul inevitabil,* Allison caută să ofere o strategie mai bună pentru abordarea relațiilor sino-americane într-o perspectivă favorabilă atât americanilor, cât și lumii întregi. Așadar, el propune câteva strategii, printre care cele mai notabile sunt *colaborarea în diverse organizații*, prin care să se disciplineze comportamentul actanților statali, *rolul omului de stat* prin decizii strategice și calculate, *interdependența economică*, prin care se poate evita un război nuclear lipsit de beneficii, *pericolul unui sistem de alianțe,* care pot produce un efect al principiului dominoului similar anului 1914, și importanța *performanței și politicii interne* ca sursă pentru bunăstare economică și politică și încrederea de sine a populației[8]. Se remarcă și alte strategii propuse de Allison, dar pe care le considerăm lipsite de o concretizare practică (*existența unei autorități internaționale recunoscută de ambele părți* și *diplomația pe elemente culturale comune*), întrucât tot autorul demonstrează diferențele culturale dintre SUA și China, respectiv eșecul instituțiilor internaționale (ONU, Liga Națiunilor).

Mai sunt de remarcat câteva puncte atinse de Allison în tratarea și înțelegerea mai eficientă a acestor direcții ale relațiilor sino-americane. Pe fondul ascensiunii economice și politice chineze, autorul caută să observe trei direcții care pot să fie utile politicii externe americane prin raportarea la aportul istoricilor[9], înțelegerea evoluției și provocărilor reprezentate de China și înțelegerea perspectivei omologilor străini privitor la această problemă. Decizia lui Allison de a evidenția rolul istoriei apare ca un model pentru soluționarea unor probleme, apelându-se la metodele și evitarea repetării unor greșeli ale trecutului. Pentru autor, este anecdotică afirmația lui Kissinger, conform căruia *istoria nu este o carte de bucate, dar poate să ofere rețetele care să fie adaptate contextelor și necesităților generațiilor care iau deciziile.* Observând noile evoluții ale politicilor externe contemporane, se remarcă existența unor asemenea aplicații ale istoriei pe fondul sumedeniilor de analogii care circulă pe internet între diversele întâlniri diplomatice ale marilor puteri (Munchen, Teheran, Ialta, Cairo) și cele ale administrației Trump.

În continuare, ar fi de remarcat practicile și politicile propuse de către Allison, care vede posibile soluții, cum ar *acomodarea*, prin tratate comerciale între cele două mari puteri, *subminarea,* prin diverse mijloace subversive pornind de la sprijinul mișcărilor separatiste din China, și până la *educarea* în spirit occidental al tinerilor chinezi studenți în SUA, respectiv *negocierea unei Păci Lungi,* similară perioadei de Destindere din Războiul Rece. Allison susține ideea redefinirii relațiilor sino-americane prin sprijinirea unor teme centrale, precum evitarea armaghedonului și anarhiei nucleare, respectiv combaterea terorismului și a încălzirii globale. Influența lui Henry Kissinger este observabilă prin accentul pus asupra necesității unei strategii clare și coerente în raport cu China.

Comparând aceste propuneri cu realitatea actuală, cea din urmă apare diferit întrucât situația globală este una a înarmărilor și competitivității militare, respectiv nucleare. Mai mult, trebuie să observăm că normalizarea relațiilor dintre China și SUA pare tot mai îndepărtată pe fondul acestui război al tarifelor. De altfel, problema teroristă nu pare a fi un punct comun pentru China și SUA întrucât, în istoria recentă, doar lumea occidentală și SUA au fost afectate de asemenea atacuri.

Așadar, lucrarea lui Graham Allison rămâne esențială și actuală încă la aproape zece ani de la publicarea acesteia (2017 în engleză, 2022 în limba română). Aceasta reușește să fie un manual pentru înțelegerea evoluțiilor politice actuale și are în prim plan modelul conflictului tarifelor (chiar și astăzi) dintre China și SUA pentru dominație în politica internațională.

Mirajul chinez este unul pe cât de atractiv, pe atât de periculos. Succesul și ascensiunea politică, respectiv economică, a statului chinez reprezintă un succes poate inegalabil sau greu de depășit (poate doar India ar mai avea această capacitate). Însă trebuie să luăm în considerare dezavantajele și problemele create de acest regim, altfel riscăm să repetăm acea idealizare naivă a lumii sovietice din interbelic și a comunismului în epoca postbelică, drept reacție la capitalism și regimuri politice criticate (vezi Parisul anului 1968 și regimul lui Charles de Gaulle, respectiv elogiul comunismului pe fondul crizei economice și politice din anii ‘30). Nu putem să considerăm lucrarea lui Allison vinovată de asemenea elogii, dar unul din dezavantajele sale este absența evidențierii problemelor cu care se confruntă statul chinez (demografia, sistemul social, mediul poluat, sistemul politic), subiecte tratate prea puțin sau superficial. Bineînțeles, într-o notă orwelliană, regimul prezintă bunăstarea și eficiența de care dă dovadă, dar în spatele acestor statistici se află o realitate cruntă și brutală (cauzele suspicioase ale recentei pandemii pot să fie doar un exemplu în jurul căruia s-au format o mulțime de conspirații și teorii).

În contextul evoluțiilor politice actuale, balanța înclină în favoarea Chinei, dar nu mai suntem în fața unui nou Război Rece. Lupta între sistemele ideologice nu mai există întrucât atât China, cât și SUA reprezintă succese ale economiei capitaliste, iar sistemul ideologic și politic de la Beijing este lipsit de credibilitate în restul lumii. Mai mult, noile conflicte sunt între vechii protagoniști ai Războiului Rece, Rusia și SUA, iar China asistă atent acest conflict. O luptă de uzură și scăderea imaginii americane la nivel internațional este în favoarea Chinei. De pildă, în contextul problemelor financiare din Marea Recesiune (2008) și problemelor militare din Orientul Mijlociu, China a reușit să se dezvolte, fără să fie observați de SUA, și au devenit o problemă nouă pentru statul american[10]. Totodată, în contextul Războiului din Ucraina, temerile internaționale ale unei alianțe secrete între China și Rusia sunt tot mai prezente. Henry Kissinger și Zbigniew Brzeziński[11] au intuit acum 30 de ani acest pericol al unei coaliții între statele adversare Statelor Unite ale Americii după finalul Războiului Rece.

Autoritatea simbolică revine tot Americii, în timp ce statul chinez este privit cu reticiență, în ciuda dezvoltării și dependenței economice. Reticența față de statul chinez provine atât din cauza naturii totalitare a regimului său, cât și din cauza relațiilor politice și economice cu state considerate problematice ordinii internaționale[12]. Autoritatea simbolică a Americii a fost consolidată de-a lungul mai multor secole și a fost o parte esențială atât din politica externă a SUA, cât și din memoria colectivă europeană. Europa și întreaga lume s-a reconstruit pe urmele sprijinului american (vezi planul Marshall), iar noile alianțe militare au evidențiat importanța SUA în apărarea multor state (NATO). Din perspectiva aceasta putem înțelege inclusiv șocul sau neîncrederea față de noua administrația Trump pe fundalul recentelor declarații și decizii politice la nivel internațional. Un vechi model al libertății și idealismului a părut că este în declin și se aliază cu statul rus, un model al autocrației. În cazul Chinei, războiul comercial pare că este câștigat de statul chinez datorită dependenței internaționale și dezvoltării economice de care se bucură acesta. Totuși, la nivel internațional, statul chinez este privit cu suspiciune din cauza deciziilor și declarațiilor, iar alinierea sau înțelegerile cu acesta pot ridica suspiciuni.

Recalibrarea politicii americane pare a fi adaptată la evoluțiile internaționale existente, precum a fost și în amurgul Războiului Rece. Izolaționismul este resimțit inițial de Europa, iar apoi de către SUA din cauza periclitării ordinii internaționale de alți actori statali. Aceasta poate să fie o reeditare a anilor premergători Războiului Rece, când SUA a desconsiderat avansul spre Berlin și Europa de Est, ca mai apoi să se implice activ economic, militar și politic în diverse zone ale lumii, având la bază *doctrina Containmentului*[13]. De altfel, în ciuda lipsurilor și problemelor resimțite de SUA la nivel internațional, precum sunt actualele conflicte diplomatice și afectarea imaginii diplomatice, SUA rămâne singura autoritate simbolică sau *default power*[14].

Cel mai recent caz este cel al Conclavului din 2025, unde a fost votat cardinalul american Robert Francis Prevost, care și-a ales numele de Leon al XIV-lea. Un dicton afirma *Chi entra papa, esce cardinale – Cine intră papă, iese cardinal,* privitor la papabili, adică cei care par a fi în cursa pentru Vatican și sunt cotați cu șanse mari de câștig. Aidoma a fost și cazul lui Pietro Parolin, secretar de stat și diplomat de top al Vaticanului, care a fost cotat cu cele mai multe șanse să fie ales suveran pontif. Însă acesta a încheiat o înțelegere secretă cu statul chinez privitor la statutul și organizarea Bisericii Catolice din China[15]. Din recentele informații privitoare la votul din Conclav, inițial, Parolin ar fi deținut conducerea cu 40-50 de voturi, dar votul din partea cardinalilor din Africa și Asia a înclinat balanța[16]. Mulți consideră că această înțelegere între Vatican și China i-a pericilitat șansele de a fi ales întrucât a oferit guvernului de la Pekin o mai mare putere de imixtiune în administrația și organizarea bisericii catolice din China[17]. Desi, veridicitatea acestor surse este incertă având în vedere misterul care se află în spatele alegerii unui nou suveran pontif. Totuși, decizia alegerii unui cardinal american nu este aleatorie, întrucât reprezintă și o adaptarea la evoluțiile externe

actuale, unde America este tot mai prezentă și caută să redobândească vechea autoritate.

Așa cum prezintă Allison, istoria ne oferă exemple de conflicte între puteri hegemone și puteri emergente, care au sfârșit prin modificarea ordinii politice. Conflictul dintre China și SUA nu este unul similar Războiului Rece. Frica și propaganda nu mai sunt la același nivel cu cel al anilor 1950. Supremația și dependența economică chineză a fost acceptată la nivel mondial ca un *fait accompli*, dar acum rămâne în puterea Americii să gestioneze imaginea de apărător internațional al libertății și democrației, fiindcă este singurul lider sau autoritate statală care se bucură de un asemenea prestigiu la nivel internațional. De la Woodrow Wilson și până la actualul președinte american, Donald Trump, liderii de la Casa Albă au căutat să gestioneze crizele și problemele mondiale. Unii au avut mai mult succes, alții au eșuat.

Față de celelalte conflicte dintre puterile emergente și puterile hegemone, acesta este diferit întrucât este un conflict între două puteri diferite din punct de vedere politic, social și cultural. Percepția americană despre putere diferă de cea chineză, iar diferențele culturale, deși uneori trecute cu vederea, influențează evoluțiile politice. Așadar, tranziția este și rămâne una complicată. Totul depinde de modul în care liderii și conducătorii politici vor gestiona aceste modificări și crize.

NOTE

1. Samuel Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și ciocnirea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 2012. ↑
2. Francis Fukuyama, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paideia, București, 1997. ↑
3. Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura ALL, București, 1998. ↑
4. Vezi Fernand Braudel, *Dinamica Capitalismului*, Editura Corint, București, 2002 și *Timpul lumii*, vol. 1-2, Editura Meridiane, București, 1989. ↑
5. Vezi Benedict Anderson, *Comunități Imaginate. Reflecții asupra originii și răspândirii naționalismului*, Editura Integral, București, 2000. ↑
6. Vezi în acest sens, Hagen Schulze, *Stat și națiune în istoria europeană*, Editura Polirom, Iași, 2004. ↑
7. Pentru această perspectivă, vezi colecția de eseuri ale lui Isaiah Berlin, *Mintea sovietică, Cultura rusă sub comunism*, Editura Humanitas, București, 2023. ↑
8. Poate părea banală afirmația, dar Henry Kissinger considera că zelul și mândria americanilor după victoria din Al Doilea Război Mondial i-au impulsionat să renunțe la acel ideal izolaționist și să sprijine construcția postbelică europeană prin planul Marshall (vezi Kissinger, *Diplomația*, Editura ALL, București, 1998, p. 426). Mai mult,

a se vedea faptul că SUA nu a fost afectată intern de Al Doilea Război Mondial întrucât războiul a fost unul în afara granițelor teritoriale propriu-zise, fapt ce le-a oferit un avantaj fiindcă economia a putut funcționa și s-a putut dezvolta fără să fie afectată de război (vezi Michael Neiberg, *Potsdam, Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și Refacerea Europei*, Editura Litera, București, 2017). ↑

9. Consiliul Consilierilor Istorici, propus de Niall Ferguson și Graham Allison, dar lipsit de concretizare. Exemplele istorice sunt modelele pe care Allison își construiește atât lucrarea, cât și analiza, iar acesta observă modul cum istoria poate și reprezintă un mijloc prin care liderii politici devin capabili de problemele pe care le pot evita. ↑

10. Antony Best, Juni M. Hanhimaki, Joseph A. Maiolo, Kirsten E. Schulze, *International History of the Twentieth Century and Beyond*, Editura Routledge, Third Edition, New York, 2015, p. 623. ↑

11. Vezi lucrarea sa, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale strategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2010. ↑

12. *Ibidem*, pp. 623-624. Statul chinez a sprijinit diverse regimuri dictatoriale, precum cel al lui Robert Mugabe în Zimbabwe, respectiv cel al lui Omar al-Bashir din Sudan. ↑

13. În contextul înfrângerii Germaniei naziste, americanii au ezitat să înainteze spre estul Europei din cauza atât a problemelor materiale și umane pe care putea să o producă această înaintare, cât și din cauza lipsei de interes față de Estul Europei (generalul Dwight Eisenhower a trimis o scrisoare lui Stalin, unde era specificat că Berlinul avea o importanță secundară pentru americani). Însă evoluțiile politice și militare ulterioare au demonstrat greșeala unei (posibile) retrageri, iar America brevetează doctrina Truman, ca mai apoi să se implice în majoritatea conflictelor atât din Europa, cât și din Asia, pe baza doctrinei Containmentului (vezi Kissinger, op.cit, pp. 359-447, Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne, 1920-2000*, Ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2019, pp. 389-454). ↑

14. Conceptul de *default power* reprezintă imaginea și autoritatea deținută de SUA la nivel internațional. Un exemplu este reprezentat de aportul și imaginea de factor de stabilitate la care apelează statele atunci când apar probleme privitor la integritatea teritorială, precum a fost și este cazul actual al Ucrainei (vezi Antony Best, op.cit, pp. 626-627). ↑

15. Christopher White, “Cardinal Parolin’s bid has 2 obstacles – China and Vatican finances”, în *National Catholic Reporter*, April 25, 2025, accesat la https://www.ncronline.org/vatican/papal-front-runner-cardinal-parolins-bid-has-2-obstacles-china-and-vatican-finances. ↑

16. Stefano Zurlo, “La delusione italiana, Il favorito Parolin rimasto senza i voti da Africa e Asia. Decisivi pre-conclave e la regia di Nolan”, în *Il Giornale*, 9 mai 2025, accesat la https://www.ilgiornale.it/news/politica/parolin-e-litalia-i-grandi-delusi-rimasto-senza-voti-africa-2476395.html. ↑

17. Jordan King, “Next Pope Update: Frontrunner Under Scrutiny Over Resurfaced

China Deal”, în *Newsweek*, May 7, 2025, accesat la https://www.newsweek.com/pope-china-deal-cardinal-pietro-parolin-2068094. ↑

Imagine: Unsplash